

Διγλωσσία - Πολυγλωσσία

Σχέδιο μαθήματος

2

- Ζητήματα ορολογίας
- Από τη διγλωσσία στην πολυγλωσσία
- Σημαντικά ερευνητικά ερωτήματα στη μελέτη στη διγλωσσίας/πολυγλωσσίας
- Ενδεικτικά χαρακτηριστικά της γλωσσικής ανάπτυξης στα δίγλωσσα/πολύγλωσσα παιδιά
- Τα πλεονεκτήματα της διγλωσσίας/πολυγλωσσίας

Ζητήματα ορολογίας

3

Διγλωσσία

4

Διγλωσσία (bilingualism): Η περίπτωση χρήσης δύο γλωσσών.

Ο ορισμός της διγλωσσίας προκύπτει με διαφορετικές παραμέτρους:

- Την ηλικία
- Τη γλωσσική επάρκεια
- Την νοητική οργάνωση του λόγου
- Το γλωσσικό περιβάλλον και τον τρόπο κατάκτησης
- Το κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον, τρόπο χρήσης των δύο γλωσσών, στάση και αντιμετώπιση της διγλωσσίας κ.λ.π.

Διγλωσσία σε σχέση με την ηλικία του ατόμου

5

- (α) η ταυτόχρονη διγλωσσία, ένα παιδί, μόλις γεννηθεί, έρχεται σε επαφή με δύο γλώσσες,
- (β) η διαδοχική διγλωσσία, ένα παιδί, αφού έχει κατακτήσει την πρώτη του γλώσσα, αρχίζει να μαθαίνει και τη δεύτερη ή και την τρίτη (ταύτιση με το οικογενειακό περιβάλλον),
 - (γ) η πρώιμη διγλωσσία, όταν ένα παιδί μαθαίνει τη δεύτερη γλώσσα κατά την παιδική του ηλικία,
 - (δ) η μεταγενέστερη ή όψιμη διγλωσσία, όταν το άτομο που μαθαίνει τη δεύτερη γλώσσα βρίσκεται στην εφηβεία ή είναι ενήλικας, ή η δεύτερη γλώσσα ταυτίζεται με τη γλώσσα του σχολικού περιβάλλοντος (McLaughlin, 1978 · DeGroot, 2011).

Διγλωσσία σε σχέση με τη γλωσσική επάρκεια του δίγλωσσου ομιλητή

- Οι **κυρίαρχοι δίγλωσσοι** χαρακτηρίζονται από αυξημένη επάρκεια σε μία από τις δύο γλώσσες,
- οι **αμφιδύναμοι δίγλωσσοι** έχουν αντίστοιχες ικανότητες και στις δύο γλώσσες.
 - το να είναι κάποιος αμφιδύναμος δίγλωσσος δεν σημαίνει απαραίτητα ότι έχει και υψηλή επάρκεια και στις δύο γλώσσες, αλλά ότι ο ομιλητής έχει επιτύχει ένα ικανοποιητικό επίπεδο και στις δύο γλώσσες.

Διγλωσσία σε σχέση με **νοητική** οργάνωση του λόγου του ομιλητή

7

- (α) **η συντονισμένη διγλωσσία**, όπου η σύνδεση των λέξεων με τη σημασία τους γίνεται ξεχωριστά και στις δύο γλώσσες,
- (β) **η σύνθετη/συνθετική διγλωσσία**, όπου οι δύο ξεχωριστές λέξεις στις δύο γλώσσες συνδέονται με
 - μια κοινή σημασία,
- (γ) **η εξαρτημένη διγλωσσία**, όπου η κατάκτηση της δεύτερης γλώσσας βασίζεται στην ήδη κατακτημένη πρώτη γλώσσα.

Διγλωσσία σε σχέση με γλωσσικό περιβάλλον του ομιλητή και τον τρόπο κατάκτησης της 2^{ης} γλώσσας

8

- *Φυσική ή πρωτογενής ή αποκτημένη διγλωσσία* ονομάζεται η διγλωσσία κατά την οποία η δεύτερη γλώσσα μαθαίνεται με φυσικό τρόπο, μέσω της καθημερινής επαφής του ατόμου με «φυσικούς» ομιλητές (π.χ. γονείς που μιλούν τη δεύτερη γλώσσα ως μητρική).

Διγλωσσία σε σχέση με γλωσσικό περιβάλλον του ομιλητή και τον τρόπο κατάκτησης της 2^{ης} γλώσσας

- **Σχολική ή δευτερογενής διγλωσσία**, όπου εφαρμόζεται η συστηματική κατάκτηση της δεύτερης γλώσσας αποκλειστικά σε εκπαιδευτικό περιβάλλον, χωρίς να υπάρχει δυνατότητα εξάσκησης της γλώσσας αυτής σε άλλα πλαίσια εκτός του σχολικού πλαισίου.
- Η **πολιτισμική διγλωσσία** αναφέρεται στη συστηματική κατάκτηση μιας δεύτερης γλώσσας, αλλά από ενήλικα άτομα τα οποία έχουν οικονομικά και επαγγελματικά κίνητρα (π.χ.οικονομικοί μετανάστες).

Διγλωσσία σε σχέση με το γλωσσικό περιβάλλον και τον τρόπο κατάκτησης της 2^{ης} γλώσσας

- (α) **ελίτ διγλωσσία**, αφορά την εκμάθηση άλλων γλωσσών από ένα άτομο για μορφωτικούς, επικοινωνιακούς, επαγγελματικούς ή και για προσωπικούς λόγους,
- (β) **λαϊκή διγλωσσία**, που σημαίνει ότι τα άτομα αναγκάζονται να μάθουν τη δεύτερη γλώσσα για λόγους κοινωνικής ένταξης και επιβίωσης, ενώ συνήθως αντιμετωπίζουν και σοβαρά εκπαιδευτικά προβλήματα.

Διγλωσσία σε σχέση με το κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον (Lambert, 1975)

11

Προσθετική πολυγλωσσία, μια γλώσσα προστίθεται στο γλωσσικό ρεπερτόριο του ομιλητή, ενώ η μητρική γλώσσα εξακολουθεί να αναπτύσσεται.

- Είναι πιο πιθανό να προκύψει **προσθετική πολυγλωσσία** όταν οι ομιλητές μιας γλώσσας πλειοψηφίας μαθαίνουν άλλες γλώσσες.
- **Αφαιρετική πολυγλωσσία** αναφέρεται σε περιπτώσεις στις οποίες μαθαίνεται μια καινούργια γλώσσα και αντικαθίσταται η μητρική.
- Η **αφαιρετική πολυγλωσσία** συχνά προκύπτει όταν τα παιδιά των μεταναστών πηγαίνουν σχολείο και τους ζητείται να μάθουν τη γλώσσα της χώρας που τα φιλοξενεί χωρίς να τους έχει δοθεί η ευκαιρία να αναπτύξουν τη δική τους γλώσσα (Kramsch, 2010).

Διγλωσσία σε σχέση με τον τρόπο χρήσης των δύο γλωσσών από τους δίγλωσσους ομιλητές

- Στην παραγωγική διγλωσσία, ο ομιλητής κατανοεί, εκφράζεται προφορικά και γραπτά σε δύο ή περισσότερες γλώσσες,
- Στη λειτουργική διγλωσσία ο ομιλητής χρησιμοποιεί και τις δύο γλώσσες με ή χωρίς ευχέρεια, αλλά λειτουργικά.
 - (LiWei, Dewaele, & Housen, 2002).

Διγλωσσία σε σχέση με την ταύτιση του διγλωσσου ομιλητή με έναν από τους δύο ή και με τους δύο πολιτισμούς

- (α) ο *διαπολιτισμικά διγλωσσος ομιλητής*, ο οποίος εμπλουτίζει την πολιτισμική του ταυτότητα με στοιχεία που προέρχονται και από τους δύο πολιτισμούς, έχοντας θετική στάση προς τους πολιτισμούς που αντιπροσωπεύουν οι γλώσσες που χρησιμοποιεί,
- (β) ο *μονοπολιτισμικά διγλωσσος ομιλητής*, ο οποίος ταυτίζεται περισσότερο με τον έναν πολιτισμό.
- Αν ο πολιτισμός αυτός είναι ο πολιτισμός της δεύτερης γλώσσας, τότε ο ομιλητής χαρακτηρίζεται ως *επιπολιτισμικά διγλωσσος*.
- Αν ο ομιλητής αποβάλλει πλήρως τα στοιχεία του πολιτισμού της πρώτης ή μητρικής του γλώσσας, ο ομιλητής περιέρχεται σε μια κατάσταση που ονομάζεται *αποπολιτισμός*.

Πολυγλωσσία

Πολυγλωσσία

15

Πολυγλωσσία (multilingualism): ονομάζεται μια κατάσταση κατά την οποία ένα άτομο μιλά δύο ή περισσότερες γλώσσες.

- **Πολύγλωσσο** είναι το άτομο που μπορεί να επικοινωνήσει σε περισσότερες από μία γλώσσες, είτε αυτό γίνεται με ενεργητικό τρόπο (π.χ. μέσα από την ομιλία και τη γραφή) είτε παθητικά (π.χ. μέσω της ακουστικής κατανόησης κειμένων) Li (2008)
- **Πολυγλωσσία:** «η ικανότητα των κοινωνιών, των ιδρυμάτων, των ομάδων και των ατόμων να επικοινωνούν στην καθημερινή τους ζωή, σε συχνή βάση, με περισσότερες από μία γλώσσες». (European Commission, 2007),

Ο όρος πολυγλωσσία χρησιμοποιείται
όλο και πιο συχνά τα τελευταία χρόνια αντί
για τον όρο διγλωσσία

και

η διγλωσσία θεωρείται ως μια ιδιαίτερη
περίπτωση πολυγλωσσίας

Σημαντικά ερευνητικά ερωτήματα στη μελέτη της διγλωσσίας/πολυγλωσσίας

Σημαντικά **ερευνητικά ερωτήματα** στη μελέτη της διγλωσσίας/πολυγλωσσίας

18

- Η έρευνα για τη διγλωσσία/πολυγλωσσία μελετάται μεταξύ άλλων από ερευνητές στην Ψυχολογία, τη Γλωσσολογία, τη Νευρογλωσσολογία, την Κοινωνιογλωσσολογία, την Ψυχογλωσσολογία και την εκπαίδευση.
- Η διγλωσσία/πολυγλωσσία έχει πολλαπλές όψεις, και οι ερευνητές, ανάλογα με τον τομέα στον οποίο εξειδικεύονται, έχουν διαφορετικούς στόχους όταν προσπαθούν να εξετάσουν το ζήτημα ή να απαντήσουν σε ερευνητικά ερωτήματα.

Σημαντικά ερευνητικά ερωτήματα στη μελέτη της

19

- Ποιες ^{είναι} οι ^{επιπτώσεις} ^{τις} διγλωσσίας/πολυγλωσσίας σε ^{γνωστικό επίπεδο};
- Ποια είναι η σχέση μεταξύ γλώσσας και σκέψης στους διγλωσσους/πολύγλωσσους;
- Ποια είναι η διαδικασία επεξεργασίας πολλών γλωσσών;
- Ποια είναι η δομή του εγκεφάλου των διγλωσσων/πολύγλωσσων ατόμων;
- Υπάρχει διαγλωσσική αλληλεπίδραση;

Οι επιπτώσεις της διγλωσσίας/πολυγλωσσίας σε γνωστικό επίπεδο

- Έρευνες δείχνουν ότι δείχνουν ότι οι δίγλωσσοι/πολύγλωσσοι διαφορετικών ηλικιών
- αναπτύσσουν πόρους που τους επιτρέπουν να αποδίδουν καλύτερα σε μεταγλωσσικές δοκιμασίες και μπορούν ακόμα και να αργήσουν να εμφανίσουν συμπτώματα γνωστικών ελλειμμάτων με το πέρασμα της ηλικίας (Bialystok et al., 2004 · Bialystok et al., 2008).

Η σχέση μεταξύ γλώσσας και σκέψης στα δίγλωσσα/πολύγλωσσα άτομα

21

- Κάποιοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι οι δίγλωσσοι/πολύγλωσσοι και οι μονόγλωσσοι έχουν έναν παρόμοιο τρόπο σκέψης και αντίληψης (DeBot, 2008),
- ενώ άλλοι ισχυρίζονται ότι η σκέψη των δίγλωσσων/πολύγλωσσων διαφέρει τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά από αυτή των μονόγλωσσων (Kecskes, 2010).
- οπτική αντίληψη, ο εσωτερικός λόγος, κινητική ανάπτυξη
 - (Cook & Bassetti, 2011 · Jarvis & Pavlenko, 2008 · Pavlenko, 2011).

Ζητήματα γλωσσικής επεξεργασίας της διγλωσσίας/πολυγλωσσίας

22

- Οι μηχανισμοί που περιλαμβάνονται στην κατανόηση και την παραγωγή δύο ή περισσότερων γλωσσών έχουν μελετηθεί σε επίπεδο φωνολογίας, λεξιλογίου και γραμματικής, (Pavlenko, 2009).
- Επίσης, μια άλλη ομάδα ερευνητικών μελετών έχουν προσπαθήσει να εξετάσουν αν οι γλώσσες του δίγλωσσου/πολύγλωσσου ατόμου ενεργοποιούνται και ανταγωνίζονται η μία την άλλη κατά τη γλωσσική επεξεργασία και να διερευνήσουν τους παράγοντες που επηρεάζουν την ενεργοποίησή τους (Dijkstra, 2009).

Ο πολύγλωσσος εγκέφαλος

23

- Με τη χρήση των τεχνικών της νευροαπεικόνισης (MRI, fMRI, PET) και τις μεθόδους για ανάλυση της ηλεκτρικής δραστηριότητας του εγκεφάλου (ERP, EEG)
- υπάρχουν κάποιες ερευνητικές ενδείξεις που αναδεικνύουν ότι ο γλωσσικός έλεγχος της διγλωσσίας/πολυγλωσσίας τόσο σε έργα κατανόησης όσο και σε έργα παραγωγής ρυθμίζεται στον ραχιοπλευρικό προμετωπιαίο φλοιό (DLPFC), στον φλοιό του προσαγωγίου (ACC) και στον κερκοφόρο πυρήνα (De Groot, 2011).

Διαγλωσσική αλληλεπίδραση

24

- Η μελέτη διαφορετικών μορφών διαγλωσσικής αλληλεπίδρασης, συμπεριλαμβανομένης της εναλλαγής γλωσσικού κώδικα και της ανάμειξης γλωσσικών κωδίκων, έχει μια μακρά παράδοση στην έρευνα της διγλωσσίας/πολυγλωσσίας (De Angelis, 2007).

Bilingual and monolingual baby brains differ in response to language

- https://www.youtube.com/watch?v=N7Gn_ImK4_Y&ab_channel=UWI-LABS



Bilingual and monolingual baby brains differ in response to language (1).mp4

Ενδεικτικά χαρακτηριστικά της γλωσσικής ανάπτυξης στα δίγλωσσα/πολύγλωσσα παιδιά

Φωνητική/Φωνολογική ανάπτυξη στα δίγλωσσα/πολύγλωσσα παιδιά

27

- Τα μονόγλωσσα βρέφη γεννιούνται «πολίτες του κόσμου». Το ίδιο παρατηρείται και στα δίγλωσσα/πολύγλωσσα βρέφη.
- Ωστόσο, τα δίγλωσσα/πολύγλωσσα βρέφη διατηρούν για μεγαλύτερο διάστημα την ικανότητά τους να διακρίνουν φωνήματα που δεν υπάρχουν στα γλωσσικά τους εισερχόμενα σε σχέση με τα μονόγλωσσα βρέφη που χάνουν αυτή την ικανότητα ήδη από τον 8ο μήνα (Weikum, Vouloumanos, Navarra, Soto-Faraco, Sebastián-Gallés, Werker, 2007 · Serratrice, 2013).

Φωνητική/Φωνολογική ανάπτυξη στα δίγλωσσα/πολύγλωσσα παιδιά

- Τα ερευνητικά αποτελέσματα συγκλίνουν στην άποψη ότι η ταυτόχρονη δίγλωσση/πολύγλωσση ανάπτυξη υπακούει στους ίδιους κανόνες στους οποίους υπακούει η μονόγλωσση ανάπτυξη και διέρχεται από τις ίδιες φάσεις με αυτήν (Genesee & Nicoladis, 2006).
- Από την άλλη πλευρά, η κατάκτηση της γλώσσας από τους διαδοχικά δίγλωσσους/πολύγλωσσους φαίνεται να διαφέρει σε σχέση με τους ταυτόχρονα δίγλωσσους/πολύγλωσσους και τους μονόγλωσσους (Herschensohn, 2007).

Φωνητική/Φωνολογική ανάπτυξη στα δίγλωσσα/πολύγλωσσα παιδιά

- Η γλωσσική κυριαρχία και το εκπαιδευτικό πλαίσιο επηρεάζουν τον ακριβή τρόπο εκφοράς των φωνημάτων στα δίγλωσσα παιδιά (Chionidou και Nicolaidis, 2015).
- Τα δίγλωσσα παιδιά που ήταν κυρίαρχα είτε στην ελληνική είτε στη γερμανική γλώσσα παρήγαγαν τα φωνήματα /p/, /t/, /k/ με τρόπο παρόμοιο με τα μονόγλωσσα παιδιά που είχαν την ελληνική ή τη γερμανική γλώσσα αντίστοιχα ως μητρική.
- Τα δίγλωσσα παιδιά που ήταν κυρίαρχα στην ελληνική ή στη γερμανική γλώσσα και φοιτούσαν είτε σε ελληνικό είτε σε γερμανικό σχολείο παρουσίαζαν παρόμοιο τρόπο εκφοράς των φωνημάτων με τους μονόγλωσσους συνομηλίκους τους

Λεξιλογική ανάπτυξη στα δίγλωσσα/πολύγλωσσα παιδιά

30

- Έρευνα που διεξήγαγαν οι Bialystok, Luk, Peets και Yang (2010) σε δείγμα 1.738 παιδιών δίγλωσσων και μονόγλωσσων, ηλικίας μεταξύ 3 και 10 ετών, διαπίστωσαν μια **συστηματική διαφορά στο προσληπτικό λεξιλόγιο** μεταξύ των δύο ομάδων, υπέρ των μονόγλωσσων παιδιών.
- Η διαφορά αυτή δεν μεταβάλλεται σε διαφορετικά ζεύγη γλωσσών και περιορίζεται σε μεγάλο βαθμό σε λέξεις που σχετίζονται περισσότερο με το οικογενειακό σε σχέση με το σχολικό πλαίσιο.

Λεξιλογική ανάπτυξη στα δίγλωσσα/πολύγλωσσα παιδιά

31

- Οι Pearson και Fernandez (1994) παρακολούθησαν σε διαχρονική έρευνα δίγλωσσα παιδιά (που μιλούσαν ισπανικά - αγγλικά) σε τακτά χρονικά διαστήματα 2 έως 4 μηνών από τη στιγμή που ήταν 8 μηνών έως την ηλικία των 30 μηνών.
- Τα παιδιά κατά τη διάρκεια των παραπάνω διαστημάτων και μέχρι την ηλικία των 2 ετών **βελτιώνονταν συστηματικά ως προς το λεξιλόγιο**. Η έκρηξη του λεξιλογίου ήταν εμφανής σε πολλά από τα δίγλωσσα παιδιά, αλλά όχι σε όλα τα παιδιά.
- Προέκυψαν τρία αναπτυξιακά μοτίβα:
 - (α) μερικά παιδιά είχαν **ισοδύναμη πλήρη λεξιλογική έκρηξη**,
 - (β) άλλα παιδιά παρουσίασαν **έκρηξη λεξιλογίου στη μία γλώσσα αλλά όχι στην άλλη**,
 - (γ) κάποια παιδιά **δεν παρουσίασαν καθόλου έκρηξη λεξιλογίου**.

Λεξιλογική ανάπτυξη στα δίγλωσσα/πολύγλωσσα παιδιά

- Παρόμοια μοτίβα με αυτά που περιγράφονται για μονόγλωσσα παιδιά παρατηρήθηκαν και για τα δίγλωσσα παιδιά, ως προς το είδος του λεξιλογίου.
- Έτσι, τα δίγλωσσα παιδιά, όπως και τα μονόγλωσσα, είχαν ένα πρώτο λεξιλόγιο το οποίο αποτελούνταν κυρίως από λέξεις για ονόματα, με τα ρήματα και τις κοινωνικές λέξεις να εμφανίζονται αργότερα (Pearson & Fernandez, 1994).

Λεξιλογική ανάπτυξη στα δίγλωσσα/πολύγλωσσα παιδιά

- Οι Junker και Stockman (2002) σύγκριναν δίγλωσσα παιδιά προσχολικής ηλικίας 24 μέχρι 27 μηνών (που μιλούσαν γερμανικά και αγγλικά) με μονόγλωσσα παιδιά της ίδιας ηλικίας που μιλούσαν γερμανικά και αγγλικά επίσης.
- Διαπιστώθηκε ότι το λεξιλόγιο των δίγλωσσων παιδιών ήταν παρόμοιο με αυτό των μονόγλωσσων, όταν το λεξιλόγιο και από τις δύο γλώσσες που μιλούσαν τα δίγλωσσα παιδιά (γερμανικά και αγγλικά) συνενώθηκε και συγκρίθηκε με αυτό των μονόγλωσσων.
- Τα δίγλωσσα παιδιά χρησιμοποιούσαν μεγαλύτερο αριθμό λεξιλογικών μορφών, ενώ ο αριθμός των ρημάτων και το νοητικό λεξικό ήταν ισοδύναμα.

Λεξιλογική ανάπτυξη στα δίγλωσσα/πολύγλωσσα παιδιά

- Αντίστοιχα ευρήματα διαπιστώθηκαν και με δίγλωσσα παιδιά που μιλούσαν αγγλικά και κινέζικα.
- Συνολικά, χρησιμοποιούσαν περισσότερα ουσιαστικά και στις δύο γλώσσες, ενώ είχαν μεγαλύτερο λεξιλόγιο στα κινέζικα συγκριτικά με τα αγγλικά.
- Επιπλέον, τα ρήματα εμφανίστηκαν μόνο στα κινέζικα (Levey & Cruz, 2003). Μπορεί, σύμφωνα με τους ερευνητές, η λεξιλογική γνώση των πολύγλωσσων παιδιών να είναι **μοιρασμένη ανάμεσα στις γλώσσες** (Oller, Cobo-Lewis, & Pearson, 2007).

Αναπτυξιακά μοτίβα της διγλωσσης ανάπτυξης de Houwer (2009)

Πίνακας 8.1. Ορόσημα δίγλωσσης ανάπτυξης

36

Πότε; (Κατά προσέγγιση)	Τι;
Μεταξύ 6 μηνών και ενός έτους	Βάβισμα
Έως την ηλικία του 1 έτους	Κατανόηση πολλών λέξεων και φράσεων και στις δύο γλώσσες
Λίγο μετά την ηλικία του 1 έτους	Παραγωγή ήχων που μοιάζουν με απλές λέξεις σε μία ή και στις δύο γλώσσες
Μεταξύ του 1 έτους και 6 μηνών και 2 ετών	Εμφανής αύξηση του εκφραστικού λεξιλογίου των ταυτόχρονα δίγλωσσων παιδιών
Περίπου στην ηλικία των 2 ετών	Παραγωγή δύο λέξεων μαζί
Μεταξύ 2 ετών και 6 μηνών και 3 ετών	Παραγωγή σύντομων προτάσεων οι οποίες περιέχουν στοιχεία τα οποία θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν και από ενήλικες ομιλητές
Περίπου στην ηλικία των 3 ετών και 6 μηνών	Τα ταυτόχρονα δίγλωσσα παιδιά γίνονται κατανοητά από άγνωστους ενήλικες οι οποίοι μιλούν την ίδια γλώσσα
Περίπου στην ηλικία των 4 ετών	Παραγωγή προτάσεων οι οποίες αποτελούνται από επιμέρους προτασιακά στοιχεία
Μεταξύ 4 ετών και 6 μηνών και 5 ετών	Ικανότητα παραγωγής μιας συνεκτικής ιστορίας

Ανατύπωση με άδεια: De Houwer, A. (2009). *Bilingual First Language Acquisition*. Clevedon, UK: Multilingual Matters.

Αναπτυξιακά μοτίβα της δίγλωσσης ανάπτυξης de Houwer (2009)

- Γενικά, στα δίγλωσσα/πολύγλωσσα παιδιά
 - παρατηρείται ένας διαφορετικός ρυθμός κατάκτησης αυτών των αναπτυξιακών σταδίων κατ' αναλογία με τη γλωσσική ανάπτυξη των μονόγλωσσων παιδιών.

Μορφολογική ανάπτυξη στα δίγλωσσα/πολύγλωσσα παιδιά

Οι περισσότερες έρευνες επικεντρώνονται κυρίως στη μελέτη της παραγωγής και λιγότερο της κατανόησης των μορφοσυντακτικών δομών της κάθε γλώσσας (Genesee & Nicoladis, 2006).

- Αρκετές ομοιότητες κατά την ανάπτυξη των μορφολογικών κανόνων στα δίγλωσσα παιδιά αλλά και διαφορές ανάλογα με την εσωτερική μορφή της κάθε γλώσσας, (Genesee & Nicoladis, 2006).
- Στα πρώτα στάδια της γλωσσικής ανάπτυξης υπάρχει άμεση θετική συσχέτιση μεταξύ λεξιλογίου και μορφοσύνταξης (Marchman, Martínez-Sussmann, & Dale, 2004)

Μορφολογική ανάπτυξη στα δίγλωσσα/πολύγλωσσα παιδιά

- Έχει βρεθεί ότι τα γλωσσικά εισερχόμενα και η γλωσσική κυριαρχία αποτελούν σημαντικούς παράγοντες που επηρεάζουν τη δίγλωσση/πολύγλωσση μορφοσυντακτική ανάπτυξη σε επίπεδο κατανόησης (Dosi, Paradouroulou, & Tsimpli, 2016b · Δόση, 2016 · Dosi, 2017).
- Γενικά, τα δίγλωσσα/πολύγλωσσα παιδιά διέρχονται από τα ίδια στάδια με τα μονόγλωσσα παιδιά ως προς τη μορφοσυντακτική τους ανάπτυξη.
- Για παράδειγμα, η σειρά εμφάνισης των διαφόρων μερών του λόγου είναι περίπου αντίστοιχη και στις δύο γλώσσες, ανεξάρτητα από το αν η μία είναι κυρίαρχη και η άλλη όχι. Έτσι, γενικά, έχει βρεθεί ότι αρχικά εμφανίζονται τα ουσιαστικά και στη συνέχεια τα ρήματα, τα επίθετα και τα επιρρήματα (Genesee & Nicoladis, 2006).

Μορφολογική ανάπτυξη στα δίγλωσσα/πολύγλωσσα παιδιά

40

- Ωστόσο, αν και η σειρά κατάκτησης είναι η ίδια σε μονόγλωσσα και δίγλωσσα/πολύγλωσσα παιδιά, αυτό δεν σημαίνει ότι τα διάφορα μέρη του λόγου θα εμφανιστούν ταυτόχρονα και στις δύο γλώσσες.
- Επίσης,
 - κάποια μορφοσυντακτικά φαινόμενα ενδεχομένως να αργήσουν να εμφανιστούν στα δίγλωσσα/πολύγλωσσα παιδιά σε σχέση με τα μονόγλωσσα παιδιά τυπικής ανάπτυξης.
 - κάποια μορφολογικά λάθη που κάνουν τα δίγλωσσα/πολύγλωσσα παιδιά τυπικής ανάπτυξης είναι παρόμοια με εκείνα των μονόγλωσσων παιδιών με γλωσσικές διαταραχές (Paradis, 2005, 2007b·Paradis & Crago, 2000).

Πραγματολογική ανάπτυξη στα δίγλωσσα/πολύγλωσσα παιδιά

41

- Από την ηλικία των 2 ετών τα δίγλωσσα/πολύγλωσσα παιδιά είναι σε θέση να χρησιμοποιούν αποτελεσματικά τις διαφορετικές γλώσσες, ανάλογα με το γλωσσικό περιβάλλον και τη γλώσσα του συνομιλητή τους.
- Επιπλέον, μπορούν να εντοπίσουν και να αποκαταστήσουν προβλήματα που προκύπτουν κατά την επικοινωνία και τα οποία έχουν προκληθεί είτε από τη λανθασμένη χρήση της γλώσσας είτε από άλλους παράγοντες (Comeau, Genesee, & Lapaquette, 2003· Comeau, Genesee, & Mendelson, 2007, 2010· Genesee & Nicoladis, 2006).

Τα πλεονεκτήματα της διγλωσσίας/πολυγλωσσίας:::

Τα πλεονεκτήματα της διγλωσσίας/πολυγλωσσίας :::

- Η Bialystok (2009) έχει υποστηρίξει ότι η **διγλωσσία** σχετίζεται με ένα **υψηλό επίπεδο γνωστικής λειτουργίας**.
- Σε μεταγενέστερη έρευνα (2010) έδειξε ότι τα διγλωσσα/πολύγλωσσα παιδιά ολοκλήρωναν πιο αποτελεσματικά δοκιμασίες που περιλάμβαναν την επεξεργασία σύνθετων ερεθισμάτων συγκριτικά με τα μονόγλωσσα παιδιά.
- Οι Moreno, Bialystok, Wodniecka και Alain (2010) επιβεβαίωσαν τα παραπάνω ερευνητικά δεδομένα και σε ενήλικες.
- Τα μεγαλύτερα **«γνωστικά αποθέματα»** των διγλωσσων/πολύγλωσσων ατόμων τους προσφέρουν ένα πλεονέκτημα για την **καθυστέρηση των συμπτωμάτων της νόσου του Alzheimer αργότερα** (Graik, Bialystok, & Freedman, 2010).

Τα πλεονεκτήματα της διγλωσσίας/πολυγλωσσίας :::

44

- Διγλωσσία/πολυγλωσσία και επιτελικές λειτουργίες: αντικρουόμενα δεδομένα
- Έχει καταγραφεί η θετική επίδραση της διγλωσσίας/πολυγλωσσίας
 - στην επιτελική λειτουργία της αναστολής (inhibition), της ικανότητας εστίασης της προσοχής και αντίστασης στις παρεμβολές από διασπαστικά ερεθίσματα (resistance to distractor),
 - στην αναστολή της απόκρισης (response inhibition),
 - στην ικανότητα παρακολούθησης και επίλυσης συγκρούσεων (conflict monitoring and resolution) που προκαλούνται από την ασυμφωνία ερεθισμάτων ή και αποκρίσεων (Friedman & Miyake, 2004).
- Από την άλλη πλευρά, δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ διγλωσσικών/πολυγλωσσικών και μονόγλωσσικών σε δοκιμασίες που σχετίζονταν με την αναστολή ήδη κατακτημένων τάσεων συμπεριφοράς (prepotent response inhibition) (Carlson & Meltzoff, 2008).

Τα πλεονεκτήματα της διγλωσσίας/πολυγλωσσίας :::

- Τα παραπάνω ερευνητικά πορίσματα αναδεικνύουν μια ασυμφωνία μεταξύ των ερευνητών σχετικά με τη «διγλωσση γνωστική υπεροχή» η οποία επιβάλλει
 - μία προσεκτική διαχείριση των αποτελεσμάτων των σχετικών ερευνών για τη διατύπωση σχετικών συμπερασμάτων.

Τα πλεονεκτήματα της διγλωσσίας/πολυγλωσσίας :::

- Πρόσφατα μελετήθηκε η επίδραση της διγλωσσίας στις γλωσσικές, γνωστικές και αφηγηματικές δεξιότητες των δίγλωσσων παιδιών (Andreou, 2015).
- Στην έρευνα συμμετείχαν 209 δίγλωσσα παιδιά, ηλικίας 8 έως 12 ετών, με τρία διαφορετικά ζεύγη γλωσσών (δηλαδή, ελληνικά-αγγλικά, ελληνικά-γερμανικά, ελληνικά-αλβανικά) και 100 μονόγλωσσα παιδιά τα οποία μιλούσαν τα ελληνικά και χρησιμοποιήθηκαν ως ομάδα ελέγχου.
- Τα παιδιά αξιολογήθηκαν ως προς τις λεξιλογικές και γραμματικές τους γνώσεις, ικανότητα προφορικής και γραπτής αφήγησης καθώς και ως προς τις γνωστικές τους δεξιότητες.

Τα πλεονεκτήματα της διγλωσσίας/πολυγλωσσίας;;;

47

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι

- η **κατάκτηση λεξιλογίου** είναι σε κάποια ζεύγη δίγλωσσων παιδιών συγκρίσιμη (**στα ίδια επίπεδα**) με την ομάδα των μονόγλωσσων. Σε αυτή την περίπτωση, ο καθοριστικός παράγοντας είναι η ποσοτική διάσταση του γλωσσικού εισερχόμενου.
- Ορισμένα ζεύγη δίγλωσσων παιδιών εμφάνιζαν **παρόμοιες επιδόσεις** με την ομάδα των μονόγλωσσων.
 - Η ηλικία έκθεσης στην ελληνική γλώσσα και το επίπεδο στο λεξιλόγιο της ελληνικής γλώσσας έπαιζαν καθοριστικό ρόλο.

Τα πλεονεκτήματα της διγλωσσίας/πολυγλωσσίας:::

- Οι καλύτερες επιδόσεις μεταξύ των δίγλωσσων παιδιών στις **γνωστικές δεξιότητες** συσχετίζονται με την παρουσία ενός **ισορροπημένου εκπαιδευτικού περιβάλλοντος** και **γραμματισμού** στη **μητρική γλώσσα**.
- Όσον αφορά τις **αφηγήσεις**,
 - βρέθηκε ένα πλεονέκτημα των δίγλωσσων παιδιών σε επίπεδο μακροδομής της αφήγησης.
 - Σημαντικοί προβλεπτικοί παράγοντες της αφήγησης ήταν
 - το **ισορροπημένο εκπαιδευτικό πλαίσιο** και
 - οι **γνωστικές τους δεξιότητες**.

Τα πλεονεκτήματα της διγλωσσίας/πολυγλωσσίας:::

- Η ικανότητα ανάγνωσης και γραφής σε δύο γλώσσες συσχετίζεται θετικά με την παραγωγή αφηγηματικού λόγου και τη συνολικότερη γνωστική και γλωσσική του ανάπτυξη.
- Επιπλέον, μελέτες σχετικά με την παραγωγή του γραπτού λόγου σε δίγλωσσα/πολύγλωσσα παιδιά που μιλούν δύο και τρεις γλώσσες δείχνουν ότι οι γενικές στρατηγικές του γραπτού λόγου μεταφέρονται διαγλωσσικά (Cenoz & Gorter, 2011· Soltero-González, Escamilla, & Hopewell, 2012).

Τα οφέλη ενός δίγλωσσου εγκεφάλου

- https://www.ted.com/talks/mia_nacamulli_the_benefits_of_a_bilingual_brain/transcript?language=el



Τα οφέλη ενός δίγλωσσου εγκεφάλου - TED Ed.mp4

Ερωτήσεις

51

1. Διγλωσσία και Πολυγλωσσία: Ορισμός/ορισμοί
2. Να εντοπίσετε ένα ερευνητικό άρθρο για τις επιπτώσεις της διγλωσσίας/πολυγλωσσίας σε γνωστικό επίπεδο;
3. Να εντοπίσετε ένα ερευνητικό άρθρο για τη σχέση μεταξύ γλώσσας και σκέψης στους δίγλωσσους/πολύγλωσσους;
4. Να εντοπίσετε ένα ερευνητικό άρθρο τη διαδικασία επεξεργασίας πολλών γλωσσών;
5. Να εντοπίσετε ένα ερευνητικό άρθρο τη δομή του εγκεφάλου των δίγλωσσων/πολύγλωσσων ατόμων;
6. Να εντοπίσετε ένα ερευνητικό άρθρο για τη διαγλωσσική αλληλεπίδραση;

Ερωτήσεις

8. Να περιγράψετε τη γλωσσική ανάπτυξη στα δίγλωσσα πολύγλωσσα παιδιά.

9. Υπάρχουν πλεονεκτήματα για τους δίγλωσσούς/πολύγλωσσους σε σχέση με τους μονόγλωσσους;